

Danijela Maružin: Iskustvo rada sa Zavodom za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje je traumatično, ne usmjeravaju novac kamo bi trebalo, invalidnim osobama i poslodavcima

PIŠE BILJANA BAŠIĆ

Na području društvenog poduzetništva i zapošljavanju osoba s invaliditetom Danijela Kasumović-Maruzin iz Pule zauzima posebno mjesto. Osnovala je poznati bistro s kuhanim jelima Punkt na nogometnom stadionu u Puli na kojem je zaposlila brojne osobe s invaliditetom i starije dobi. Za taj rad dobila je brojna priznanja, nagradu za socijalnu poduzetnicu godine HGK, nominaciju za najbolje društveno poduzeće u Srednjoj Europi... No, nakon šest godina povukla se iz tog posla, a Punkt i dalje uspješno radi. O svemu tome Maruzin bez uljepšavanja govori za teleskop.hr, ali neumorno nastavlja pomagati osobama s invaliditetom kroz razne projekte.

Zbog čega ste se povukli iz Punkta iako je to i dalje uspješan projekt kojem ste udarili temelje, kao i socijalnom poduzetništvu u Puli?

Tako je, povukla sam se nakon šest godina. Stvoriti nešto inovativno, društveno odgovorno, u djelatnosti o kojoj nisam znala ništa je izuzetno izazovno, naporno i zahtjevno. Morate znati da sam ja iz ničega stvorila poslovanje. Prostor u koji sam ušla bio je derutan, tada bez struje i vode jer su ga devastirali prethodni najmoćniji. Bio je "van puta" i ipak ja sam u njemu vidjela izuzetan potencijal za ono što želim. U opremu prostora uložila sam svoju ušteđevinu, te podigla kredit na osobno ime jer je pred otvaranje lokal poplavio, budući je prokišnjavalo s tribina gradskog stadiona čiju sam sanaciju ja platila kako bih uopće i mogli poslovati. Bojala sam se hoće li nas ljudi prihvatiti, žele li jesti u takvom objektu, jesmo li kao društvo spremni i otvoreni za ovakve promjene. Od samog početka sve je bilo vrlo izazovno. Trebalo je ponuditi kvalitetnu uslugu, ustrojiti sistem rada, naučiti pravila struke, obučiti ljude, prilagoditi se našim specifičnostima i zahtjevima tržišta, stvoriti bazu zadovoljnih klijenata, promovirati važnost onog što radimo. U svemu tome bili smo sami, bez prethodnih znanja ili iskustava čak nismo niti imali koga zatražiti savjet jer poduzeća poput našega nije bilo u Republici Hrvatskoj. Ja sam otvorila društveno poduzeće u zemlji koja nema pravni okvir za društveno poduzetništvo, postala sam poslodavac osobama s invaliditetom u gradu gdje poslodavci i nisu bili zainteresirani za takva zapošljavanja i izašla na otvoreno tržište rada s radnom snagom koju poslodavci nisu željeli, u izuzetno zahtjevnoj djelatnosti o kojoj nisam znala ništa.

Kako je to sve izgledalo „na licu mjesta”?

Moj radni dan je prečesto trajao između 16-20 sati. Učila sam, trudila se pratiti korak. Kako bih razvila ideju u koju sam vjerovala, bile su potrebne žrtve i odricanja. Svjesno sam u to ušla i pristala na to. Rezultati su došli jako brzo i sav taj trud, želja i ljubav pali su na izuzetno plodno tlo. Ljudi su prepoznali to što radimo i svakodnevno nas podržavali u tome. Glas o nama pronio se i puno dalje od našeg grada i države. Podrška koju smo primili bila je nevjerojatna. Naša ekipa je radila kao švicarski sat. Bilo je divno za gledati i svjedočiti takvim promjenama. To će mi zauvijek ostati jedno od najljepših životnih iskustava.

Vrijeme nas nije mazilo. U najvećem uzletu dogodila se pandemija. Pogodila nas je kao i mnoge. Ipak, unatoč svim teškoćama, izuzetno sam ponosna što nitko od djelatnika nije dobio otkaz, niti mu je smanjena plaća. Svi smo ostali zajedno, iza zatvorenih vrata i ono što je važno doprinijeli zajednici na način da smo humanitarno pripremali obroke za sve interventne timove koji su tada radili pod ogromnim pritiskom, poput zdravstvenih djelatnika, policije, vatrogasaca. Također, nosili smo obroke i ostale potrepštine našim starijim sugrađanima koji su živjeli u samačkim kućanstvima.

Tik prije pandemije podignula sam kredit s hipotekom na stan kako bih proširila poslovanje i podignula terasu. Terasa je omogućila zapošljavanje još dvoje ljudi iz najranjivijih skupina. Otvorili smo je u prosincu 2020. Godine, u ožujku je nastupio lockdown. Nisam mogla zaraditi na toj terasi, a kredit je išao na naplatu. Strahovala sam hoću li izgubiti stan, hoće li moja obitelj ostati bez krova nad glavom uslijed nepredviđenih okolnosti na koje uopće nismo imali utjecaja. Hoće li se netko od djelatnika razboljeti, kakav će to imati ishod po njihov život i zdravlje, hoćemo li preživjeti ili biti prinuđeni proglasiti stečaj, hoću li moći isplatiti plaće, dobavljače i ostale troškove? Nauživala sam se straha za tri života.

To sve umori čovjeka. Postavši osnivačica i djelatnica Punkta, prestala sam biti i majka i supruga i kćer i prijateljica. Sve moje uloge su praktički nestale, osim te jedne. Nedostajao mi je moj život. Stvorila sam što sam htjela, pokazali smo da se može. Punkt je uživao izuzetnu podršku, bio je likvidan, stabilan, uhodan. Došlo je vrijeme da se vratim k sebi.

Niste imali dovoljno razumijevanja u gradu, državi općenito za vaše poslovanje u Punktu?

Grad čine ljudi. I ljudi našeg grada su bili naša snaga, vjetar u leđa, oslonac u svim teškim trenutcima. Zahvaljujući našim sugrađanima mi jesmo postali to što jesmo. I svi u Punktu, ja ponajviše, zaista ćemo to zauvijek cijeniti i biti zahvalni.

Je li Grad Pula mogao i trebao bolje i više, mislim da je. Što se države tiče, tu zaista nemam lijepe riječi. Iskustvo s njima, odnosno sa Zavodom za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom iz Zagreba jest jedno od najlošijih iskustava koje sam doživjela u Punktu. Ipak, ne bih o tome traumatičnom iskustvu dalje trošila riječi, bilo pa prošlo.

Imam zaista potrebu pohvaliti Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka jer se takva stručnost, uslužnost i ljudskost rijetko sreće. Pohvala ide cijelom timu jer su zaista nevjerojatni.

Vratili ste se u školu, u Školu za odgoj i obrazovanje u Puli kao edukacijska rehabilitatorica. To je sad malo mirniji posao, ili ipak ne?

Vratila sam se u Školu za odgoj i obrazovanje Pula. I dalje ne mirujem. Promoviram važnost društvenog poduzetništva i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Napisala sam i Priručnik za radne asistente osoba s invaliditetom za uspješno uključivanje na otvoreno tržište rada, držim edukacije i nadam se i dalje nastavku pozitivnih društvenih promjena. Honorarno radim za Centar za socijalnu skrb Rovinj, pružajući podršku obiteljima kojima je pomoć potrebna.

Također, ponudila sam volontersku pomoć našem Gradu budući da se suočavamo s porastom nasilja u školama, kao i mentalnim teškoćama učenika, a nedostaje stručnog kadra. Oformila sam mobilni stručni tim koji bi od početka školske godine trebao pružati podršku školama, odnosno djeci, roditeljima i učiteljima, te trenutno smo u izradi Kurikuluma.

Imam zaista potrebu pohvaliti Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka jer se takva stručnost, uslužnost i ljudskost rijetko sreće. Pohvala ide cijelom timu jer su zaista nevjerojatni.

Vratili ste se u školu, u Školu za odgoj i obrazovanje u Puli kao edukacijska rehabilitatorica. To je sad malo mirniji posao, ili ipak ne?

Vratila sam se u Školu za odgoj i obrazovanje Pula. I dalje ne mirujem. Promoviram važnost društvenog poduzetništva i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Napisala sam i Priručnik za radne asistente osoba s invaliditetom za uspješno uključivanje na otvoreno tržište rada, držim edukacije i nadam se i dalje nastavku pozitivnih društvenih promjena. Honorarno radim za Centar za socijalnu skrb Rovinj, pružajući podršku obiteljima kojima je pomoć potrebna.

Također, ponudila sam volontersku pomoć našem Gradu budući da se suočavamo s porastom nasilja u školama, kao i mentalnim teškoćama učenika, a nedostaje stručnog kadra. Oformila sam mobilni stručni tim koji bi od početka školske godine trebao pružati podršku školama, odnosno djeci, roditeljima i učiteljima, te trenutno smo u izradi Kurikuluma.

Imam zaista potrebu pohvaliti Centar za profesionalnu rehabilitaciju Rijeka jer se takva stručnost, uslužnost i ljudskost rijetko sreće. Pohvala ide cijelom timu jer su zaista nevjerojatni.

Vratili ste se u školu, u Školu za odgoj i obrazovanje u Puli kao edukacijska rehabilitatorica. To je sad malo mirniji posao, ili ipak ne?

Vratila sam se u Školu za odgoj i obrazovanje Pula. I dalje ne mirujem. Promoviram važnost društvenog poduzetništva i zapošljavanje osoba s invaliditetom. Napisala sam i Priručnik za radne asistente osoba s invaliditetom za uspješno uključivanje na otvoreno tržište rada, držim edukacije i nadam se i dalje nastavku pozitivnih društvenih promjena. Honorarno radim za Centar za socijalnu skrb Rovinj, pružajući podršku obiteljima kojima je pomoć potrebna.

Također, ponudila sam volontersku pomoć našem Gradu budući da se suočavamo s porastom nasilja u školama, kao i mentalnim teškoćama učenika, a nedostaje stručnog kadra. Oformila sam mobilni stručni tim koji bi od početka školske godine trebao pružati podršku školama, odnosno djeci, roditeljima i učiteljima, te trenutno smo u izradi Kurikuluma.

Uključila sam se i u projekt "Jestiva Pula" gdje će se razvijati i oplemenjivati društveni vrtovi. Smatram da, između ostalog, je to jedan korak k solidarnijoj, povezanijoj, osvještenijoj i zdravijoj zajednici. U taj projekt bit će uključeni i moji učenici s teškoćama, te vjerujem da će puno naučiti i ono što mi je također važno, biti vidljiviji u našoj sredini.

Što vam najviše smeta u odnosu prema osobama s invaliditetom? Poslodavci ih zaobilaze, pa i zaziru od njih. Nekoliko tisuća poslodavaca, postoje egzaktni podaci, radije plaćaju novčane naknade nego da zaposle invalidne osobe. Djeluje diskriminatorno.

Mislim da se ne radi o namjernoj ili svjesnoj diskriminaciji, već o neznanju i predrasudama. Isto tako, moramo biti realni pa reći da je poslodavcima važna radna učinkovitost i profit. To je važno u svakom poslovanju. Ipak, uz adekvatnu podršku poslodavci neće biti zakinuti niti za radnu učinkovitost, niti za profit. Važno je pokušati. Vjerujem da bi im se tada promijenili stavovi.

Novčane naknade su po mom mišljenju kontraindicirane. Država tereti poslodavce koji ne mogu/ne žele zaposliti osobe s invaliditetom, penalizira ih i onda taj novac, u manjoj mjeri usmjerava na poslodavce koji zaista zapošljavaju osobe s invaliditetom na otvorenom tržištu rada. Sama činjenica da su Zavodu za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom uzeli na početku pandemije

450 milijuna kuna, jasno ukazuje koliko se novac koji se akumulira od penaliziranih poslodavaca ne usmjerava tamo gdje bi trebao. Oni poslovni subjekti koji imaju status zaštitne ili integrativne radionice su ipak u boljim pozicijama i njima se na godišnjoj razini usmjerava novac, naravno u puno manjoj mjeri nego što se slije u državni proračun penaliziranjem.

Također, taj isti Zavod se preselio u zgradu "Zagrepčanke", te mjesečni najam plaća 400.000 kuna, isto tako iz tog proračuna.

Sve mi se čini da iz tih naknada profitira isključivo Zavod i državni proračun, osobe s invaliditetom i poslodavci, posebice oni na otvorenom tržištu rada baš i ne.

Kakva su vaša iskustva iz rada u Punktu? Koga ste sve zapošljavali, pretpostavljam velikim dijelom vaše bivše učenike. Taj posao im je sigurno puno značio.

Moja iskustva u Punktu su zaista raznolika. Bilo je svega. Bilo je divnih ljudi i radnika, kao i onih koji to nisu bili. Danas ima svakakvih ljudi. Zanimljivo je to da ljudi koji nisu bili senzibilizirani, nisu osjećali tu priču i nisu bili timski igrači, vrlo brzo su odlazili. Znalo mi se događati da su ljudi odlazili jer je bilo previše posla, iako smo radili do 17 sati, vikendima i praznicima bili su slobodni. Valjda su očekivali da se mi tamo igramo kuhinje. Imali smo divnu ekipu, 11 različitih ljudi, koji su hrabro i požrtvovno odrađivali sve radne zadatke. Izuzetno sam ponosna na njih. Zapošljavali smo osobe s intelektualnim teškoćama, mentalnim oboljenjima, emocionalnim teškoćama, gluhe osobe, osobe s motoričkim i kroničnim bolestima, tjelesnim invaliditetom. Zapošljavali smo i one mlade bez radnog iskustva, kao i one dugotrajno nezaposlene, starije od 55 godina. Vrlo posebna i šarolika ekipa koja je odradila nevjerojatan posao. Preko 150 osoba s invaliditetom smo uključili u radne procese, koristili njihove usluge, te mnoge osposobili za rad kod drugih poslodavaca.

Nije mi baš jasno, poslodavci stalno kukaju kako nema dovoljno radne snage u turizmu i ugostiteljstvu. Vi ste u toj djelatnosti zaposlili invalidne osobe koje su se izvrsno snašle. Kako to da se za vašim primjerom nisu povelili drugi poslodavci? Pula je sve više turistički grad, o Istri da ne govorimo, ima velikih turističkih tvrtki.

Zapošljavanje osoba s invaliditetom bilježi pozitivne pomake. Mali su i spori, ali postoje. Nadam se da će taj trend rasti.

Objavili ste priručnik za zapošljavanje osoba s invaliditetom. Kakav je odaziv, reakcije na izdavanje te vrijedne publikacije?

Odaziv je izuzetno dobar i pozitivan i to me jako veseli. Zapošljavanje osoba s invaliditetom uz asistenciju je inovativni model zapošljavanja. Po našem iskustvu, izuzetno učinkovit. Vjerujem da će se implementirati u sve radne sredine.

Koju biste poruku poslali poslodavcima koji ne žele zaposliti invalidne osobe?

Ako niste u mogućnosti zaposliti osobe s invaliditetom, koristite usluge poduzeća koja ih zapošljavaju. Na taj način direktno doprinosite tom vrijednom cilju i pomažete poboljšanju njihove kvalitete života.

Foto: Danijela Kasumović-Maruzin, osobni album

Tekst je objavljen u sklopu projekta poticanja novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije